

ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

Του ΠΕΤΡΟΥ ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Η ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ «εθνικών μύθων» δεν είναι φυσικά αποκλειστικότητα της Ελλάδας. Λίγο πολύ, παλαιά και νέα ιδεολογικά φαντάσματα αναριπίζονται σε όλες τις χώρες της Ευρώπης. Αν όμως οι «μεγάλοι μύθοι» στην Ευρώπη επιτελούν τον παραδοσιακό ρόλο της ιδεολογικής και πολιτικής ενεργοποίησης του κάθε έθνους γύρω από ορισμένους πρακτικούς στόχους, στην Ελλάδα ελλείπει παντελώς αυτή η διάσταση. Οι εθνικοί μύθοι έχουν προσλάβει μια διπλή υπόσταση: είτε δρουν ως «παραμύθια», παρηγοριά δηλαδή, είτε ως «παραμύθιασμα», ως ιδεολογική φενάκη, που καλύπτει το απόλυτο κενό, μιας πραγματικά ενεργού ιδεολογίας.

Οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες, η ΕΟΚ, αποτέλεσαν επί μακρόν στην Ελλάδα το υλικό μεγάλων μύθων. Είτε ως «πανάκεια», είτε ως «καταστροφή», κατέληξε η σχετική μυθολογία να παραλύσει το έθνος, οδηγώντας το (χωρίς ιδιαίτερη αντίσταση πάντως) στην παθητική οιγουριά της **εξάρτησης**. Διότι και στη μια και στην άλλη λογική, το «**Διευθυντήριο των Βρυξελλών**» ήταν η πηγή είτε του Κακού, είτε του Καλού, άρα εκεί είχε μετατεθεί και η ευθύνη των εδών αποφάσεων.

Ετσι, ενώ ο **Κωνσταντίνος Καραμανλής**, έχων επίγνωση των προβλημάτων, είπε το χαρακτηριστικό «**τώρα οι Έλληνες πρέπει να μάθουν να κολυμπούν**», διεψεύσθη από τα επιγενόμενα οικτρά, καθώς τα κόμματα δεν είδαν στην ΕΟΚ τη θάλασσα της δοκιμασίας, αλλά το διαρκές σωσίδιο στα προβλήματα της εθνικής πείνας.

ΤΩΡΑ, στο Μάαστριχτ, ζήσαμε την αποθέωση του «παραμυθιάσματος» ή της «παραμυθίας», και με τους κυβερνητικούς πανηγυρισμούς για τον «προσωπικό θρίαμβό» του Πρωθυπουργού, αλλά και με τις κασσανδρικές επιφυσίες όσων εξίσου θα επανηγύριζαν, αν ετύχχανε εις αυτούς ο λαχρός της εκεί παρουσίας και όχι στον κ. **Μητσotάκη**. Ας σκεφθούμε μόνον τον κ. **Μαροúδα**, να παρουσιάζει τους ευρωπαϊκούς ηγέτες περιδείξεις και οιονεί μαστιγούμενους από τον κ. **Παπανδρέου**, και πως υπέκρυψαν τελικά στην αταλάντευτη αγωνιστική ορμή του, για να παραδεχθούμε ότι ο κ. **Βύρων Πολύδωρας** έχει πολλά να μάθει ακόμη από τη δουλειά παρουσίασης παρομοίων «θριάμβων».

Πράγματι λοιπόν οι αποφάσεις στο Μάαστριχτ είναι θετικές. Αλλά επί της ουσίας δεν αλλάζουν πολλά, στα προβλήματα και τη θέση της χώρας. Οι αποφάσεις του Μάαστριχτ είναι θετικές, κυρίως από τη σκοπιά ότι **δεν πήγαν ακόμα πιο πίσω την Ελλάδα στο τρέχον επίπεδο ανταγωνισμού, ότι δίνουν καλύτερη βάση αντιμετώπισης ενός «πακέτου» προβλημάτων, αλλά, σε καμία περίπτωση, δεν προσφέρουν τη βάση ή τη λαβή για οποιαδήποτε «αυτόματη λύση» των μεγάλων μας εθνικών εκκρεμοτήτων**. Απλώς, ως ένας «από μηχανής Θεός», οι αποφάσεις του Μάαστριχτ εξισορρόπησαν τη **δυσμενής επιδάρηση** των θεμάτων ασφαλείας από τις κοσμογονικές εξελίξεις γύρω μας και την αρνητική πορεία της οικονομίας μας. Πρόκειται για «φιλί της ζωής» και όχι τελεσίδικη και οριστική θεραπεία.

Κι όμως, το «μεγάλο παραμύθι» άρχισε ήδη να λειτουργεί. Τώρα μπορούμε να κοιμόμαστε ήσυχοι. Τα σύνορά μας τα εγγυάται η Κοινότητα, και αν οι Τούρκοι μάς επιτεθούν, θα προστρέξουν οι Βρετανοί για την άμυνα της Αθήνας, οι Ολλανδοί της Ρόδου, στον δε Έβρο θα διαγκωνίζονται οι υπολοίποι να λάβουν θέσεις μάχης. Το ειδικό Ταμείο Συνοχής θα γίνει ο «αυτόματος πιλότος» της οικονομικής ανάκαμψης, η δε παράταση της «τελικής κρίσης» ως το 1999, επιτρέπει να γυρίσουμε και από το άλλο πλευρό: δεν μας δίνουν μόνον ένα σωσίδιο, αλλά μας ρίχνουν ολόκληρη σωσίδα λέμβο.

ΤΟ «ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ» μας έλλειμμα» εδών γίνεται απόλυτο. Υπό την «κλειδαρότρυπα» της τρικυμίας στην εθνική μας πλοία, παρακάμπτουμε την ουσία των αποφάσεων του Μάαστριχτ. Η άρνηση της Ευρώπης των «πολλών ταχυτήτων» μάς θέτει σε πιο έντονη δοκιμασία και σε απαιτητικότερες προκλήσεις από αυτές που ως σήμερα είχαμε αρχίσει να αποδεχόμαστε ως κοινοτική πραγματικότητα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (πλέον), και όχι οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες που γνωρίζαμε, επέλεξε στο Μάαστριχτ τη λογική του ενός σκάφους, που τα διάφορα τμήματά του, όμως, το 1999, πρέπει να είναι σε ευθυγραμμισμένο επίπεδο ανάπτυξης, ώστε να μπορεί το σκάφος να πλέει. Υπάρχει βέβαια και ο ρόλος του φελλού, αλλά μάλλον δεν είναι τόσο επίζηλος, και, προφανώς, ούτε ιδιαίτερα αναγκαίος για οποιονδήποτε άλλο εταίρο.

Ο καθηγητής **Νίκος Χριστοδουλάκης** στο άρθρο του στο «Βήμα», την περασμένη Κυριακή, έδειξε ότι η προσαρμογή είναι «κινούμενος» και όχι σταθερός στόχος. Αν δηλαδή οι άλλοι εταίροι βελτιώνουν τη θέση τους με ταχύτερους ρυθμούς και ο κοινοτικός μέσος όρος «ανεβαίνει», η απόστασή μας μπορεί να γίνεται όλο και μεγαλύτερη, παρ' όλο που θα εμφανιζόμαστε και εμείς σχετικώς βελτιούμενοι.

Αλλά μπορείς να επιτύχεις κινούμενους στόχους στην Κοινότητα, όταν στέκεσαι διαρκώς σε κινούμενη άμμο στις εθνικές σου επιλογές;

ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟ ΠΟΥ ΚΥΚΛΟΦΕΙ

Η μάχη του Μάαντριχτ

Εξηγεί: ο ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Του ΚΩΣΤΑ ΣΗΜΠΗ *

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ Κορυφής της Κοινότητας επιβεβαίωσε τις μέχρι τώρα εμπειρίες. Η Ευρώπη προχωρεί προς την ενοποίηση της αλλά με διστακτικά βήματα, με αμφιβολίες και αβεβαιότητες ως προς τις τελικές επιδιώξεις.

Τα εξής θέματα ήταν ανοιχτά για απόφαση στο Μάαστριχτ:

α) Με ποιο ρυθμό θα πραγματοποιηθεί η οικονομική και νομισματική ένωση και πώς θα αντιμετωπισθούν χώρες που δεν θα θελήσουν ή δεν θα μπορέσουν να συμμετάσχουν στην τελική φάση.

β) Σε ποια έκταση θα υπάρξει κοινή εξωτερική πολιτική, πολιτική ασφάλειας και άμυνας και ποιος θα είναι ο τρόπος λήψης αποφάσεων.

γ) Σε ποιους νέους τομείς θα υπάρξουν κοινές πολιτικές.

δ) Πώς θα αντιμετωπισθεί το έλλειμμα δημοκρατίας και αν θα ενισχυθεί ο ρόλος του Ευρωκοινοβουλίου.

ε) Με ποιον τρόπο θα προωθηθεί η οικονομική και κοινωνική σύγκλιση και θα περιορισθούν οι περιφερειακές ανισότητες.

στ) Πώς θα εφαρμοσθεί η Κοινωνική Χάρτα, θα ενισχυθούν τα δικαιώματα των εργαζομένων και θα υπάρξει κοινή κοινωνική πολιτική.

Για να απαντηθούν αυτά τα ερωτήματα οι χώρες της Κοινότητας έπρεπε να δώσουν μια οριστική και ξεκάθαρη απάντηση σε σχέση με τις εξής επιλογές:

1. Η μελλοντική Ευρώπη θα είναι μια χαλαρή σύνδεση κρατών ή μια συνομοσπονδία; Στην πρώτη περίπτωση η μεταξύ των κρατών συνεργασία βασίζεται σε διακυβερνητικές διαβουλεύσεις, στη δεύτερη περίπτωση σε κεντρικά όργανα με εκτεταμένες αρμοδιότητες.

2. Η μελλοντική Ευρώπη θα είναι κυρίως μια κοινή αγορά ή μια πολιτεία η οποία θα επιδιώκει τον περιορισμό των περιφερειακών και κοινωνικών ανισοτήτων, περισσότερο δημοκρατία, ένα σύστημα κοινωνικών οργάνων και κοινωνικά πιο δίκαιο;

3. Η μελλοντική Ευρώπη θα είναι αυτόνομος πόλος εξωτερικής πολιτικής με ιδιαίτερες επιδιώξεις σε θέματα ασφάλειας και άμυνας ή θα συνεχίσει την κοινή προσπάθεια με τις ΗΠΑ στα πλαίσια του ΝΑΤΟ;

Τα κράτη - μέλη έδωσαν στο Μάαστριχτ τις εξής απαντήσεις:

α) Τα κράτη - μέλη επιβεβαίωσαν την ανάγκη της οικονομικής και νομισματικής ένωσης και έτσι τη θέληση να προχωρήσουν ακόμη περισσότερο τη διασύνδεση των οικονομιών τους. Η τελική φάση της ΟΝΕ με την εισαγωγή ενός κοινού ευρωπαϊκού νομισματικού δεν θα καθυστερήσει και θα πραγματοποιηθεί το 1999. Για να συμμετάσχει μια χώρα στην τελική φάση της ΟΝΕ θα πρέπει να ικανοποιεί ορισμένα κριτήρια, που αποδεικνύουν τη σταθερότητα της οικονομίας της. Αν δεν ικανοποιεί τα κριτήρια, θα μπορέσει να συμμετάσχει αργότερα, όταν σταθεροποιηθεί στην οικονομία της μετά από απόφαση των χωρών που μετέχουν. Η συμφωνία που ετετεύχθη θεσμοποιεί την Ευρώπη των δύο ταχυτήτων. Η Ελλάδα ανήκει ήδη από τα πράγματα στη δεύτερη ταχύτητα. Για να συμμετάσχει στην πρώτη χρειάζεται όχι μόνο να διορθώσει τις οικονομικές της επιδόσεις αλλά και να πείσει τα άλλα κράτη - μέλη για τη μελλοντική συμμετοχή της ώστε να την δεχθούν. Δύο εμφανείς κίνδυνοι διαγράφονται: Ο πρώτος, να μην επιτύχουμε το πολύ υψηλό επίπεδο σταθερότητας που απαιτείται. Ο δεύτερος, να συναρτηθεί η απόφαση για συμμετοχή μας στην ΟΝΕ με πολιτικούς όρους, οι

ΔΙΣΤΑΚΤΙΚΑ ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

“**Το Μάαστριχτ είναι ένας σταθμός στην πορεία της ενοποίησης. Για τους σοσιαλιστές και την Ελλάδα αποτελεί όμως ένα μήνυμα ότι σε μια δημοκρατικά οργανωμένη Κοινότητα η σύγκλιση των οικονομιών και ο περιορισμός των ανισοτήτων δεν θα έλθουν από μόνα τους**”

αλλαγή στάσης απέναντι στην Τουρκία. Συμπέρασμα: Οι πιθανότητες περιθωριοποίησης είναι μικρές.

Ενώ τα κράτη - μέλη έδειξαν μεγάλη αποφασιστικότητα για την ΟΝΕ, έδειξαν μεγάλη διστακτικότητα για την οικονομική και κοινωνική συνοχή. Συμφωνήθηκε η δημιουργία ενός Ταμείου Συνοχής αλλά μόνο για δράσεις σε σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος και την υποδομή των συγκοινωνιών. Νέα διαρθρωτικά μέτρα θα αποφασισθούν αφού εξετασθεί η αποτελεσματικότητα των ήδη εφαρμοζομένων. Η αναγνώριση της ανάγκης για σύγκλιση των οικονομιών εξαντλείται με δηλώσεις για καλές προθέσεις. Η άμβλυνση των ανισοτήτων δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί όμως με τους σημερινούς πόρους της Κοινότητας. Μελέτες έχουν διαπιστώσει ότι στα πρώτα στάδια της ενοποίησης ο κοινοτικός προϋπολογισμός θα έπρεπε από το 12% του κοινοτικού ΑΕΠ το 1992 να φθάσει το 5,7% για να προωθηθεί ουσιαστικά η σύγκλιση των βιοτικών επιπέδων και των επιπέδων παραγωγικότητας. Το πρόβλημα της συγκλίσης παραμένει λοιπόν άλυτο.

Η ΠΟΡΕΙΑ προς την οικονομική και νομισματική ένωση είναι χωρίς επιστροφή τουλάχιστον για τις χώρες που αποτελούν τον σκληρό οικονομικό πυρήνα της Κοινότητας. Εφεξής θα ισχύουν βαθμιαία αλλά όλο και περισσότεροι νέοι μηχανισμοί που θα καθορίζουν την οικονομική πολιτική στον ευρωπαϊκό χώρο. Αυτό σημαίνει παράλληλα και αναπόφευκτη προσπάθεια εκσυγχρονισμού θεσμών, που συνδέονται με τη χάραξη και άσκηση δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής σε κάθε χώρα. Είμαστε όλοι στο ίδιο τρένο και η μόνη επιλογή αφορά το βαθύ όπου θέλουμε να ταξιδεύουμε.

β) Τα κράτη - μέλη συμφώνησαν να ενισχυθούν οι αρμοδιότητες της Κοινότητας σε διάφορους τομείς όπως η εκπαίδευση, η κατάρτιση, η έρευνα, το περιβάλλον, τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών, η υγεία και η προστασία του καταναλωτή.

πολιτικής σε θέματα εξωτερικών σχέσεων και ασφάλειας. Κοινή θέση θα επιδιωχθεί κυρίως σε θέματα αφοπλισμού και ελέγχου των εξοπλισμών στην Ευρώπη. Αλλά ο τρόπος λήψης αποφάσεων παραμένει εξαιρετικά πολυπλοκός και βασίζεται στη διακυβερνητική συνεργασία. Η αρχή της πλειοψηφίας ισχύει αφού υπάρχουν αλληλέγγυες διαβουλεύσεις στο Συμβούλιο. Στον τομέα της άμυνας τα θέματα είναι ακόμη πιο διστακτικά. Το βάρος της αμυντικής πολιτικής αναλαμβάνει η Δυτική Ευρωπαϊκή Ένωση, οργανισμός που δεν εντάσσεται στο σχήμα της Κοινότητας. Διαμορφώνεται, αντίθετα, ως γέφυρα προς το ΝΑΤΟ, σε ευρωπαϊκό βραχίονά του.

Το γεγονός επιβεβαιώνουν όχι μόνον η δήλωση των κρατών - μελών της Δυτικής Ευρωπαϊκής Ένωσης, που τονίζει την ανάγκη ενίσχυσης του ευρωπαϊκού πυλώνα της Ατλαντικής Συμμαχίας, αλλά και η πρόσκληση προς τα μέλη του ΝΑΤΟ που δεν είναι μέλη της Κοινότητας να συμμετάσχουν ως «συνδεδεμένα μέλη». Η συμμετοχή της Τουρκίας αποδυναμώνει το όφελος από την ένταξη της Ελλάδας. Στόχος ήταν η Τουρκία να μείνει εκτός της Δυτικής Ευρωπαϊκής Ένωσης ώστε να είναι εμφανής η διαφοροποίηση ανάμεσα στις δύο χώρες και η Ελλάδα να αξιοποιήσει εφόσον χρειασθεί απέναντι στην Τουρκία τις εγγυήσεις για την εδαφική της ακεραιότητα που της παρέχει η Ένωση. Με την Τουρκία συμμετοχο μεταφέρεται στην Ένωση το παιχνίδι των ισορροπιών που διέκρινε το ΝΑΤΟ. Το δώρο των συμμάχων μας για το οποίο θριαμβολόγησε η κυβέρνηση είναι χωρίς ουσιαστικό αντίκρισμα.

γ) Τα κράτη - μέλη συμφώνησαν να ενισχυθούν οι αρμοδιότητες της Κοινότητας σε διάφορους τομείς όπως η εκπαίδευση, η κατάρτιση, η έρευνα, το περιβάλλον, τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών, η υγεία και η προστασία του καταναλωτή.

Αλλά οι τομείς αυτοί είναι περιορισμένης σημασίας στα πλαίσια μιας πολιτικής με στόχο τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων, την εξασφάλιση καλύτερων συνθηκών ζωής και τον περιορισμό των ανισοτήτων. Αρνητικό είναι επίσης το γεγονός ότι η επέκταση των αρμοδιοτήτων δεν συμβαδίζει με επέκταση της αρχής της πλειοψηφίας. Οι αποφάσεις θα καθυστερούν.

Ο ΣΟΝ αφορά την κοινωνική πολιτική, την εφαρμογή της Κοινωνικής Χάρτας και τα δικαιώματα των εργαζομένων, η προσπάθεια να αποσπασθούν επιτέλους τα αναγκαία μέτρα και να ισχύσει η αρχή της πλειοψηφίας δεν έγινε δεκτή από τη Μεγάλη Βρετανία. Τα πράγματα παραμένουν ως έχουν. Τα ένδεκα υπόλοιπα μέλη δήλωσαν ότι θα προχωρήσουν μόνα τους σ' αυτόν τον τομέα. Πρόκειται όμως για εξωραϊσμό της αποτυχίας. Δεν είναι εύκολα κατανοητό πως θα υπάρξουν δύο διαφορετικές πολιτικές - μια της Μεγάλης Βρετανίας και μια των υπολοίπων στην Κοινότητα. Το πιο πιθανόν είναι ότι θα υπάρξει στασιμότητα.

δ) Η νομοθετική αρμοδιότητα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ενισχύθηκε αλλά σε θέματα εκπαίδευσης, έρευνας, υγείας και ελεύθερης κυκλοφορίας αγαθών και προσώπων. Στα θέματα αυτά δεν υπάρχουν σημαντικές αντιθέσεις και η κοινοτική πολιτική είναι λίγο ως πολύ διαμορφωμένη. Το Κοινοβούλιο θα εξακολουθεί να παίζει έτσι έναν υποδεέστερο ρόλο και να είναι θεατής των εξελίξεων. Δεν έχει νομοθετική πρωτοβουλία. Το έλλειμμα δημοκρατίας παραμένει. Η Κοινότητα συνεχίζει να είναι μηχανισμός διακυβερνητικής συνεργασίας όπου η γραφειοκρατία και οι παρασηφιακές συζητήσεις παίζουν καθοριστικό ρόλο.

Η απάντησή του Μάαστριχτ σε ανοιχτά θέματα της οικονομικής και πολιτικής ενοποίησης δείχνει ότι τα κράτη - μέλη:

• Δεν έχουν αποδεχθεί από το σχήμα της διακυβερνητικής συνεργασίας και δεν θεωρούν ακόμη ωριμή τη συνομοσπονδίαση.

• Παραμένει ανοιχτό το ζήτημα ποια μορφή θα πάρει η πολιτική ένωση.

• Δεν θέλουν ο κοινοτικός χώρος να είναι απλώς μια ζώνη ελεύθερων συναλλαγών, θεωρούν αναγκαίες κοινές πολιτικές που βοηθούν στην οικονομική διασύνδεση και ανάπτυξη αλλά δεν είναι έτοιμα να πραγματοποιήσουν στη διαμόρφωση μιας κεντρικής πολιτικής εξουσίας με αρμοδιότητα σε όλα τα υπερεθνικά θέματα. Οι κοινωνικές και περιφερειακές ανισότητες αντιμετωπίζονται στα πλαίσια της εξισορρόπησης των επιδιώξεων διαφόρων κρατών και όχι με γνώμονα τους στόχους μιας νέας πολιτικής και κοινωνικής οργάνωσης.

• Δεν θέλουν να αποδεσμευθούν ακόμη από την Ατλαντική Συμμαχία και να «δημορφώσουν» την Ευρώπη ως πόλο πολιτικής στις διεθνείς σχέσεις.

• Η οικονομική και νομισματική ένωση συντελείται αργά ή γρήγορα και την πολιτική ένωση. Μια κοινή οικονομική πολιτική χρειάζεται πολιτική στήριξη, κοινωνική αποδοχή και κοινωνική κινητοποίηση για τους στόχους της - επομένως μια κεντρική εξουσία με πολιτικές αρμοδιότητες. Το Μάαστριχτ είναι ένας σταθμός στην πορεία της ενοποίησης. Για τους σοσιαλιστές και την Ελλάδα αποτελεί όμως ένα μήνυμα ότι σε μια δημοκρατικά οργανωμένη Κοινότητα η σύγκλιση των οικονομιών και ο περιορισμός των ανισοτήτων δεν θα έλθουν από μόνα τους. Χρειάζεται εντατική προσπάθεια σ' αυτή την κατεύθυνση.

* Ο κ. Κ. Σημίτης είναι βουλευτής του ΠΑΣΟΚ, τ. υπουργός Εθνικής Οικονομίας.